և շուտով վերադարձաւ։ Նա բացեց նոր երկիրներ և անթիւ սառցալեռներ։ Ուտելեղէնի պակասութիւնը ստիպեց հետախոյզներին վերադառնալ։ (Հ. Գ.)

Բեռլին, 25 նոյեմբերի

Վոլֆը յայտնում է, որ, իր մօտ եղած արժանահաւատ տեղեկութիւնների համաձայն, սխալ են այն լուրերը, երբ Կրուպպը մտադիր է Ռուսաստանում գործարան հիմնել։ (Հ. Գ.)

Բրիւսել, 25 նոյեմբերի

Թագուհու առողջական դրութիւնը բաւարար է. դողը վերջացաւ։ Երեկոյեան լրագիրները հաղորդում են, որ Թագուհին դեկտ. 28-ին մեկնելու է դէպի հարաւ։ (Հ. Գ.)

Լիսաբոն, 25 նոյեմբերի

Մադէյրում խոլերան սաստկանում է. մահացութեան տոկոսը հասնում է 40-ի։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 25 նոյեմբերի

Եկաւ Վրաստանի էկզարխ Ինոկէնտի արքեպիսկոպոսը։

Ժանտախտի դէմ մաքառող կենտրոնական մարմնի տեղեկութիւնների համաձայն, խոլերայի սկզբից պետութեան մէջ հիւանդացել են 215,903 մարդ, մեռել են 100,859 մարդ։ Անդրբայկալեան շրջանը վտանգաւոր է ճանաչվում ժանտախտից։ (Հ. Գ.)

Բելգրադ, 25 նոյեմբերի

«Ֆրեմդենբլատտի» կոմենտարիաները քաղաքական շրջաններում թողել են նպաստաւոր տպաւորութիւն։ Դրանում տեսնում են Վասիչի գործի աւարտումը և կարծում են թէ դատական գործի շարունակութիւնը կորցնում է այժմ իր քաղաքական նշանակութիւնը։

Սերբիական «Բիւրօ-Պրէսսը» հաղորդում է, որ Բելգրադի լրագիրների մի քանի տեղեկութիւնը Պետր Թագաւորի և Գեօրգի գահաժառանգի միջև ծագած ինչ-որ կոնֆլիկտի մասին միանգամայն հնարովի է։ (Հ. Գ.)

Լիմա, 25 նոյեմբերի

Բոլիվիի զօրքերը յարձակվեցին Գվաեաքալ քաղաքի վօրքի վրա. կան շատ սպանվածներ և վիրաւորներ։ (Հ. Գ.)

Մ ա դ ր ի դ.—Մահափորձ կատարվեց ներքին գործերի նախկին մինիստր Լասէրվի կեանքի դէմ, որ հրաման էր արձակել գնդակահարել Ֆերրերին։ Մահափորձը չյաջողվեց։

Պ ե տ ե ր բ ու ր գ.—Բարոն Ունգէր-Շտերնբէրգը, որ Պետական Դումայի գաղտնի նիստի հաշիւը արտասահմանեան դիպլոմատին հաղորդելու համար դատապարտվեց տաժանակիր աշխատանքների, ինքը ներկայացրեց Կայսրի անունով, խնդրելով ներումն։

Մ օ ս կ վ ա.—Համալսարանում և առևտրական ինստիտուտում պարապմունքները ընթանում են կանոնաւոր կերպով։

Աջակողմեանները Դումային հարցապնդում են ներկայացնում Հեռաւոր Արևելքի դրութեան մասին։

„Р. Знамя"-ն պահանջում է պաշտօնից հեռացնել ժողովրդական լուսաւորութեան նախկին մինիստր Շվարցին և փակել կանանց կրթական հաստատութիւնները։

Ի ւ ր ի ե վ.—Համալսարանի ռեկտոր Միկլաշևսկին արգելվեց դասախօսութիւն կարդալ «Ազգային իդէան և երկրի արտադրիչ ուժերը» թեմայով։

Կ ի ե վ.—Ինքնասպանութիւն գործեց արտիստ Գոգոլ-Եանովսկին, գրող Գոգոլի քրոջ որդին։

Առևտրական ժողովարանում դիմակահանդէսին հասարակութիւնը պահանջեց հեռացնել Տոլստոյին ներկայացնող դիմակը։

Ռ օ ս տ օ վ.—Այստեղ Մանտաշևովի խանութից յափշտակեցին 9,000 ռուբլի։

Վ լ ա դ ի վ օ ս տ օ կ.—Ժանտախտը տարածվում է։ Մօնղոլիայի անապատներում քոչւոր ցեղերի մահացութիւնները մեծ չափերի են հասել։ Ազգաբնակութիւնը փախչում է դէպի ռուսաց հողը։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՆԳԼԻԱՅՈՒՄ

Լոնդոն, 25 նոյեմբերի

Երեկ ունիօնիստները շահեցին 3 տեղ։ Ունիօնիստները ընդամենը ձեռք բերին 18 տեղ, լիբերալները 11, բանւոր կուսակցութիւնը 4։ Մինչև այժմ ընտրվել են 122 լիբերալ, 169 ունիօնիստ, 23 բանւոր, 34 ռեդմօնդիստ և 4 օբրիէնիստ։ Առևտրի մինիստր Բէկստոնը վերընտրվեց Լոնդոնի Պօլէր ընտրողական մասում. զինւորական վարչութեան ֆինանսական մասի քարտուղար Մակէոր պարտութիւն կրեց Պլիմուտում, ուր ունիօնիստները շահեցին երկու տեղ։

Մինչև կէսօրվայ ժամը 5-ը ընտրվեցին 133 լիբերալ, 188 ունիօնիստ, 25 բանւոր, 45 ռեդմօնդիստ և 5 օբրիէնիստ. լիբերալները շահեցին 12 տեղ, ունիօնիստները 19, բանւորները 4։ (Հ. Գ.)

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

Կ. Պոլիս, 25 նոյեմբերի

Պատգամաւորների պալատ։ Յեմէնեան վիճաբանութիւնների ժամանակ արմատական Լիւթֆի-Ֆէքրին երեք ժամ ճառելով անխիղճ ենթարկեց կառավարութեան սխալները, քննադատեց զինւորական դատարանները, ողջ արտաքին քաղաքականութեան բացակայութիւնը և ֆինանսների մինիստրի նախամտածված անջատումը ֆրանսիական դրամական շուկայի հետ։

Հռետորը մեծ տպաւորութիւն թողեց և յաճախակի նրա ճառը ընդհատվում էր ծափահարութեամբ։ Մինիստրների հետ փոխանակվեցին մի քանի վիրաւորական դարձուածքներ։ Կաբինէտը ցոյց տուեց ջղայնութիւն և՝ հակառակ օպպօզիցիայի՝ պահանջեց գիշերն ևս նիստ գումարել։

Գիշերային նիստը սկսվեց ալբանացիներ Ֆուադ փաշայի և Շուքրի-բէյի ճառերով, որոնք յարձակվեցին կառավարութեան վրա Ալբանիայում գործադրվող եղբայրասպան քաղաքականութեան համար։ Խօջա Աբիդուլլան առաջինը պաշտպանեց կաբինէտին՝ ապացուցելով, թէ մինիստրները արել են ամեն հնարաւորը։ Օպպօզիցիան բացակայ է։ Ներկայ են բոլոր մինիստրները և մեծամասնութեան մօտ 100 պատգամաւորներ։ Մի քանի ճառերից յետոյ, որոնք շատ քիչ նպաստեցին հարցի պարզաբանութեանը, նիստը փակվեց օրէնական թիւի բացակայութեան պատճառով։

Պատգամաւորների պալատ։ Օպպօզիցիայի սաս հռետորներ շարունակում են քննադատել կաբինէտի գործունէութիւնները։ Նրանց միանում է երիտասարդ-թիւրքերի մեծամասնութեան անդամ Խաս փաշան՝ ալբանացին, որ մատնանշում է՝ թէ կառավարութիւնը ինքն յարուցեց ալբանական ապստամբութիւնը։ Երբ հռետորը քննադատում էր զինւորական իշխանութիւնների գործողութիւնները ապստամբութիւնը զսպելու գործում, առարկում են մեծ վէզիրը և զինւորական մինիստրը։ Մեծ վէզիրը, առարկելով մանրամասնօրէն հռետորներին, ապացոյցներ բերեց, թէ երկիրը բարեկարգվում է, մաքսային տուրքերը տարէ-տարի աւելանում են, առևտուրը կենդանանում է։ Երեք ժամ նա պատասխանեց հակառակորդներին և ապացուցանում էր, որ նրանք ոչ այնքան յարձակվում են կաբինէտի վրա, որքան մեծամասնութեան կուսակցութեան վրա՝ աշխատելով անջատել նրան։ Պատգամաւոր Րիզանուրիին ձերբակալելու առիթով մեծ վէզիրը բացատրում է, որ եղան ցուցմունքներ, թէ նա մասնակցելիս է եղել սահմանադրութեան դէմ ուղղված դաւադրութեան։ Վէզիրը նամակ ստացաւ դաւադրութեան պարագլխից (աղաղակներ՝ «Դա դեռ քիչ է ձերբակալելու համար, դա ամօթ է»)։ Նախագահը հանգստացնում է պալատին, բացատրելով, որ այժմեան ռեժիմը համեմատում են աբդիւլ-համիդեան ռեժիմի հետ։ Մեծ վէզիրն ասում է, որ մամուլի և ժողովների ազատութեան դէմ ուղղված միջոցները արգասիք են պատերազմական դրութեան, որի առաջին հակառակորդը ինքն է հանդիսանում։ (Հ. Գ.)

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

Վիէննա, 25 նոյեմբերի

Պատգամաւորների պալատ։ Լեհ Տօմաշևսկին բողոքում է ուկրայնացի Օլէսնիցկիի դէմ, որ ասում էր՝ թէ լեհերը պաշտպանում են ռուսական շարժումը Գալիցիայում, յիշեցնում է, որ նէօսլավիզմը համակրութիւն չը գտաւ լեհերից և ասում է, որ լեհերը չեն խառնվում լեզուաբանական վէճին ռուսական և մալօրոս լեզուների բաղդատութեան մասին, պատրաստ են միացեալ խաղաղ կեանքի (բուռն ծափեր)։ Ռուս ժողով. կուսակցութեան անդամ Գլէբովիցկին յայտնում է, թէ կառավարութիւնը չէ պաշտպանում նրա կուսակցութեան, ընդհակառակն հալածում է նրան՝ մտադրվելով բոլորովին ոչնչացնել։ Ուկրայնացի Տրիլովսկին պնդում է, որ իշխանութիւնները թոյլ են տալիս ռուսասէրներին օգտվել ռուսական պետական դրօշակից և պատժի սպառնալիքի տակ արգելում են ուկրայնացիների գոյները։ Ռուս. ժող. կուս. պատգամաւոր Մարկովը ասում է, որ նրա կուսակցութիւնը օգտվում է ռուսական երեք գոյնի դրօշակով ոչ թէ իբրև պետական, այլ իբրև համասլաւոնական դրօշակից։ Տրիլովսկին վիրաւորական դարձուածքներ է ուղղում ռուսասէրների և ռուսաց կառավարութեան հասցէին թոյլ տուած վիրաւորանքի համար, որ բարեկամական յարաբերութիւնների մէջ է Աւստրո-Ունգարիայի հետ։ (Հ. Գ.)

ՉԻՆԱՍՏԱՆՈՒՄ

Պեկին, 25 նոյեմբերի

Հրատարակվեցին հրովարտակներ, որոնց համաձայն նաւատորմը վերակազմող յանձնաժողովը վերածվեց ծովային մինիստրութեան։ Ծովային մինիստր նշանակվեց իշխան Ցզա-ի-Սինը, օգնական՝ Տան-Սիւ-Եխէնը։ Զինւորական մինիստրութեան խորհրդականների պաշտօնները վերացվեցին։ Փոխարէնը հաստատվեց զինւորական գործի կառավարչապետի և նրա օգնականի պաշտօններ։ Կառավարչապետ նշանակվեց Ին-Չանը, օգնական՝ Շօ-ու-Սինը։

Սահմանադրական պալատը որոշեց, որպէսզի 1911 թւից վերջնականապէս արգելվի ափիոնի արտադրութիւնը, ներմուծումը և ծխելը, նաև որպէսզի Վայ-Վու-Բուն այլ ևս ոչ մի ափիոնի պայմանագրեր չը կապէ ուրիշ պետութիւնների հետ։ Այդ առիթով պալատը թագաւորին ներկայացնելու է առանձին զեկուցագիր։

Միևնոյն նիստում պալատը ցանկալի գտաւ վերացնել ծամեր կրելը, փոխել չինական զգեստի ձևը և արգելել կանանց ոտքերի փաթթումը։ Ընտրվեց յատուկ մասնաժողով այդ հարցերի վերաբերութեամբ պալատին զեկուցում ներկայացնելու համար։

Պետական սահմանները պաշտպանող համա-չինական ընկերութիւնը մի կոչով դիմեց ժողովրդին, որի մէջ անհրաժեշտութիւն է յայտնված պահանջել կառավարութիւնից՝ վերադարձնելու Չինաստանին Մակաօի ամբողջ երկիրը, պատճառաբանելով որ Պորտուգալիայում այժմ նոր ռեժիմ է, որը և, ընկերութեան կարծիքով, փոխում է Չինաստանի և Պորտուգալիայի պայմանագրի պայմանները։ Նախկին պայմանագրերը կորցնում են իրանց ույժը։ Յետ վերցնելով Մակաօն, պէտք է նա բացվէ արտասահմանեան առևտրի համար։ Եթէ Մակաօն մնայ պորտուգալացիների ձեռքում՝ կարող է բարդութիւններ առաջ գալ, որովհետև Պորտուգալիայի բաժանման դէպքում վէճ կը ծագէ պետութիւնների միջև։ (Հ. Գ.)

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐ ԵՒ ՀԵՂԵՂՆԵՐ

Աստրախան, 25 նոյեմբերի

Ծովափեայ գիւղերին հեղեղը ընդհանուր առմամբ վնաս պատճառեց 100,000 ռուբլու։ Ջրի տակ մնացին և փչացան 267 կայարաններ և 175 անմարդաբնակ շինութիւններ։ Ջրասոյզ եղան 660 տուն. ջուրը քշեց 26 տուն. փչացվեցին 34 ծովային նաւակներ։ Խեղդվեցին երեք մարդ և շատ անասուն։ (Հ. Գ.)

Մադրիդ, 25 նոյեմբերի

Սպանիայում ամենուրեք փոթորիկներ են։ Մալագայի մօտերը հեղեղները ծածկել են երկաթուղագիծը։ Սեվիլիան ջրի տակ է։ Վիգօյում ուժեղ մրրիկի ժամանակ սպանվել են երկու մարդ։ Գրանադայում զգացվել է երկրաշարժ։ (Հ. Գ.)

Կրասնի-Եար, 25 նոյեմբերի

Ուրագանի ժամանակ Տօգօյի շրջանի բնակիչները կորցրին 11,305 ձուկ որսալու ուռկաններ, 644 ձի, 552 գլուխ ուրիշ անասուն. Ջրի տակ մնացին խոտի դէզերը։ Ուրիշ տեղերից տեղեկութիւններ չեն ստացվել։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Հասարակական խնդիրների վիճակը մեր իրականութեան մէջ յուսահատեցուցիչ դանդաղութեամբ է մշակվում։ Թէօրիան կայ, բայց իրականացումն համարեա երբէք։

Այսօր 101-երորդ անգամն է արծարծվում դպրոցական առողջապահութեան խնդիրը. նա յարում է իբրև մի նոր, դեռ ոչ շօշափած հարց, այն ինչ դրա պատմութիւնը բաւական հին է, այն ինչ բազմաթիւ յօդուածներ կան զետեղված թերթերում այդ հարցին վերաբերեալ, գրքեր կան տպագրված։

Նոյնը կը լինի, երևի, հիմա էլ. դարձեալ կը գրենք, դարձեալ կը խօսենք, նորից ջուր կը ծեծենք և նորից հարցը կը քնի, մի 5—10 տարուց յետոյ զարթնելու պայմանով։

Դեռ 1895 թւին ես հրատարակեցի «Դպրոցական առողջապահութիւն» վերնագրով գրքոյկը, որի մէջ մի խոշոր ստատիստիկայի վրա հիմնվելով, ցոյց տուի այն ֆիզիկական վնասումն և ժառանգ օրգանիզմների այլանդակումն, որը ես նկատել եմ մեր դպրոցական մանուկների մէջ, լինելով բժիշկ մի շարք դպրոցներում։ (Յովնանեան, ս. Նշանի Նորաշէն, Ջգրաշէնի, կար ու ձևի և վերջերում նաև Ներսիսեան)։

Ես դեռ այդ ժամանակները գրել եմ հետևեալը.

«Քննած լինելով 4,000-ից աւելի երեխաներ (երկու սեռի) Թիֆլիսի ծխական դպրոցներում, մենք եկել ենք այն եզրակացութեան, որ միայն լաւ դրված ֆիզիկական կրթութիւնը կարող է ուղղել այս խեղճերի աղաւաղված, ծամռված մարմինը։ Մեր դպրոցական աշկերտներից շատ քչերը իրանց «դրուստ են պահում»։ Մեծ մասը անպատճառ մի կողքի վրա են կանգնում,—ողնաշարը ծռած, մի ուսը ցած, գլուխը մի կողմ թեքած։ Նոյնը նկատվում է և նստած տեղը։

«Դրա պատճառն այն է, որ նրանք մինչև անգամ երկու ոտի վրա կանգնել չը գիտեն եւ ոչ երկու զաւակի վրա նստել... Դա մի վերին աստիճանի ցաւալի երևոյթն է, որի վրա մենք հրաւիրում ենք մեր մանկավարժների ուշադրութիւնը այս արատաւոր դիրքերը (attitudes vicieuses) մեծամեծ վնասների պատճառ են դառնում և ամեն ջանք պիտի գործ դնել ուղղելու նրանց։ Իսկ այդ հնարաւոր է միայն համապատասխան վարժութիւնների միջոցով»։

Նոյն գրքում մենք քննադատել ենք մեր ուսումնարանական հակաառողջական կարգերը, ցոյց ենք տուել ելքը, եւրոպական կրթական ձևերին մօտեցնելու միջոցները, ասել ենք՝ «Մեր դպրոցական կարգերը, կարծես, մեր մանուկներին վնասելու համար են սահմանված։ Պէտք է վերջ տալ այս ամենին։ Դպրոցը հազիւ կարդալ-գրել է սովորեցնում մեր մանուկներին և դրա փոխարէն ֆիզիկապէս կործանում է նրանց»։

Ֆիզիկական վարժութիւնների խնդիրը նոյնպէս բազմակողմանի մշակված է նոյն գրքում, մի առանձին գլուխ կազմելով։

«Մշակի» մէջ մենք նուիրած ենք մի շարք յօդուածներ դպրոցական առողջապահութեան խնդրին, որի մասին հարց է բարձրացված նաև մեր «Առողջապահիկ թերթի» մէջ. բացի իմ գրուածքները կան և բժ. Բուդաղեանի գրքոյկը «Մարմնամարզութիւն», կայ նաև բժ. Փաշայեանի պատկառելի մեծադիր գիրքը, նուիրված նոյնպէս դպրոցական առողջապահութեան։

Բժիշկների այս ձայները մինչև այսօր արձագանք չեն տուել մեր մանկավարժնե-

---

պատ։ Սուլթան Մուրադ Դ.-ի ռազմական զգեստը իր զէնքերով, զոր գործածեր է 1638-ին Բաղդադը նուաճելունս։ Կաթողիկոններու վայել այլ երինոսէ գահը, որ զրուագուած է սադափով, ոսկի արծաթ փուլերով։ Կողերը սադափէ տուփերով բանդակուած է, ծաղիկները շափիւղայ, զմրուխտ, կարկեհան և մարգարիտ։ Այս գահը կարելի է համարել ԺԶ դարու թիւրքական գեղարուեստի սքանչելիք մը։ Սուլթանները ծալապատիկ կը նստէին ատոր վրայ և իրենց գլխուն վրայ կը կախուէր տէրութեան էն մեծ ադամանդը։ Պահապանները կրկին անգամ ուշադրութիւնս ուզեցին գրաւել տալ ցուցափեղկին վրայ՝ ուր լեցցէ դէզ դիզուած էին Կարմիր Սուլթանը պատուող պատուանշաններ. երիտասարդ թիւրք մը տեղեկացաւ՝ տեսնելով զզուանքս զոր ունեցայ այդ ցուցափեղկին վրայ։ Քրիստոնեայ վեհապետներն ալ պատուած էին քրիստոնեաներուն Հէնկեճեմուրը...

Գանձատունէն կելլեմ, կը յիշեմ այն փոքր օրօրոցները ադամանդակուռ, ուր օրօրուեր են մանուկ սուլթանները խանձարրապատ։ Պատերազմները բացած են հարստութեան ճամբաները, ուսկից հասեր դիզուեր են այն ամեն թանգագին առարկաները, որոնք հիմայ հնազէտ աչուըները կը շլացնեն՝ գանձատուն ցուցափեղկերուն մէջէն։

Ու երևակայեցէք, որ Էսկի Սէրայը՝ քաղաք մըն էր՝ բազմամարդ, ամեն պաշտօնեայ պատանիին ու պալթաճին ունէին իրենց ոսկեհիւս զգեստները. հոն Սուլթան Մուրադի ինը հարիւր ձիերը, արծաթէ տաշտերուն մէջ զարի կուտէին, ժամանակը կը հալեցնէր ոսկին, բայց պատմութիւնը հաւատարմութեամբ կը գուրգուրայ անոնց յիշատակին վրայ։

Հին շէնքերէն միայն աւերակներ կան, կուզեմ ըսել բիւզանդական դարէն մնացած շէնքերը, որոնց վրայ սուլթանները բարձրացուցեր են իրենց քէօշքերը։

Մարմարէ անզարդ սանդուխներէն վար իջնելով, գնացինք ուղղակի Սուլթան Մէճիդի քէօշկը։ Կատարեալ նոր ֆրանսական ճաշակով շէնքի մը մէջ կը գտնուինք. Պէշիքթաշի արքունական պալատէն վերջը, հին թագաւորանիստ այս բարձունքին վրայ՝ Սուլթան Մէճիդ ուզած է ունենալ նոր գեղազարդ քէօշք մը, բայց ինքը զայն մէկ քանի ժամ միայն վայելեր է. այս միևնոյն Սուլթանն է, որ այդ տեղերը Կիւլհանէ պարտէզին մէջ՝ 1839-ի նոյեմբերին՝ աւագանիին ու դեսպաններուն դիմաց, կը հռչակէր, որ օսմանեան հպատակներու պատիւը և հարստութիւններն ապահովուած են։

Այդ խոստումները լսուեցան նաև իրմէ վերջ, որուն կատարումը երիտասարդ թուրքերէն կակնկալուի։

Սուլթանին այդ քէօշքը, իր դիրքով սքանչացուցիչ խոստացում մըն է. թէև օդը շատ վատ էր, կանձրևէր, բնութիւնը ամբողջովին լալկան և մաղձոտ, այսու հանդերձ, այդ բարձունքէն՝ մենք կը գտնուէինք Մարմարայի և Վոսփորի ծովերուն բարեկութեան առջև՝ Սկիւտար հակառակ հոսանքներու՝ լեռնակուտակ ալիքներուն շահատակումը կը կրէր. փրփրացած կոհակներ ամբողջ Վոսփորի երկայնքը տաբաժած ու փաած էին ճերմակ երեսներ, բարձրադիր բերան, և Վոսփորի Ռումէլիի ու Անատոլիի կարկառուն բլուրները մոխրագոյն մշուշի մէջ պատատուկ կը մնին օրուան խոնաւ ցուրտէն։ Տխրանոյշ տեսարանը պիտի հմայէր էն սառնամիտ գլուխն ալ։ Ու կը մտածէի, այսպիսի միջավայր մը՝ լքուած է կէս դարէ ի վեր, և սուլթանները ատկէ իրենք զիրենք զրկած են։

Հոն կար ծերունի պահապան թուրք մը. համրիչը շարժելով, մեզի ընկերացաւ, ցուցուց սենեակը ուր երբեմն ներկայ վեհապետը, ուրբաթ օրերը մէկ քանի վայրկեան կը նստէր։ Ու ցուցուց նաև խուցաձև սրահը, ուր բնակած են Համիդին փոքր զաւակները։ Պէտք է գիտնալ, որ ժուռնալիստութիւնը Համիդ մտցուցեր է նաև իր փոքր զաւակներուն մէջ. Պուրհանէդդինը Համիդին էն սիրելի զաւակն էր. ատի իր միւս եղբայրներուն խօսածները կիմացնէ եղեր իր հօր Համիդին, որով եղբայրները այդտեղ վարագոյրով մը կուզէին բաժնուած մնալ ժուռնալճի Պուրհանէդդինէն։ Հիմա այդ սրահին կեդրոնը դրուած է Եըլտըզէն բերուած երգող ժամացոյց մը։ Հոն էն հետաքրքրականը ծերունի պահապանին խօսակցութիւնն էր. կարծես համոզուած կորսնէր սահմանադրութիւնը. մէկ, մէկ քաշելով կըսէր.

—Քառասուն տարի է այս պաշտօնին մէջն եմ, և միշտ կըսէի, անշուշտ Աստուած բարի է, վերջը կուգայ բռնակալութեան և թուրք ու ոչ իսլամ հասարակութիւնները մէկ քիչ շունչ կը քաշեն. չէ որ երկիրս պարտէզ մըն է, մէկը վարդ, միւսը տերև, մէկը ծառ, միւսը ճիւղ, ամենն ալ սակայն նոյն Աստուծոյ արարչութեան պարտէզին զարդերն են. այսպէս ալ է Ալլահին ամեն մէկ թուրք և ոչ իսլամ մարդկութիւնը։

Եւ այդ բնական ու պարզամիտ տրամաբանութիւնը անծանօթ էր բռնակալ Համիդին։ Մենք այդ քէօշքէն գնացինք ուղղակի Բաղդադի քէօշքը։ Հնութեան արաբական զմայլելի ճարտարապետութիւնը հոն է, իր պարզութեան մէջ կատարեալ հրաշալիք մը։ Կահաւորուած է շատ գեղեցիկ, պարկեշտ սուլթանուհի մըն է կարծես. կեդրոնի գմբէթը մզկիթի մը գաղափար կուտայ ամբողջ շէնքին. պահապանը ըսաւ, որ այդ գմբէթը ծածկուած է ճէյրանի մորթով և վրան նկարէն և նաշխուն, իրօք ասիական գեղեցիկ գործ։ Հոն կար արքունականներու յատուկ գրատուն մը. Եըլտըզէն բերուած գրասեղան մը. ոսկեհիւս կերպասները ամբողջ գանձատունէն բերուած հնութիւններն էին. վարագոյրները վարդագոյն կերպաս և ոսկեհիւս ու մարգարտաշար։ Անկիւն մը պատին մէջ կը բարձրանայ յատակէն մինչև առաստաղը՝ յարգի պղինձէ արաբական ճարտարապետութեամբ վառարան մը։ Քէօշկին արտաքին կողմը պատշգամբ է. ու տեսարանը մեծ տիրապետող, էն վարպետ ծովանկարը և դաշտանկարը պիտի մագնիսանային անոր առջև. այդ պատշգամբին ձախակողմը, որ ներքին պարտէզին վրայ կը նայի՝ ամբողջովին ապակիով ծածկուած է, մէջտեղը մեծ հայելի մը կայ և դիմացը նստարան մը, ուր տարին անգամ մը կը բազմէր Համիդը, և հայելին մէջ կը դիտէր՝ որ կասկածաւոր մարդ մը զգայ։ Հարցուցի պահապանին թէ ինչու վարագոյրները այսպէս կիսաբաց քաշուած են։ Պատասխանեց, որ Համիդ ինչպէս որ ձգեց, այդ դիրքով մնացեր է։ Այդ պատշգամբին միւս հակառակ կողմը կը դիտէ Վոսփորի երկայնութիւնը, տեսարանները համայնապատկերը կերկարի շղթայաշար։ Պատուհաններուն անկիւններուն մէջ՝ հոն ուշագրաւ են երկու ալիպաստրէ մեծ տաշտերը, թանկագին գործ։

Քէօշքէն ելած ատեններս, մեր ձախ կողմը կիյնայ մեծ աւազան մը, սուլթանուհիներու լոգարանը, որուն դիմաց մարմարաշէն ոսկեպատ հովանոցին տակ կը նստէր սուլթանը. հարեմին պատերը աւազանին մէջէն կը բարձրանան. այդտեղ մարմարէ յատակին վրայ կոխելով՝ մէկ քանի քայլ կառնես, դիմացդ կելլէ խորհրդաւոր դուռ մը, ուսկից կանցնէին իշխանները թլփատուելու համար։ Աւազանին մօտէն սանդուխներէն վար իջնանք, աջ կողմը դառնալով, հարեմին պատին վրայ բարձրէն կախուած տեսայ երկաթէ մեծ օղակ մը, ու սև դուռ մը. անտարակոյս արքունական անձանց կախաղանի գործիքէն մնացորդ յիշատակներ են ատոնք։ Մետաքսէ թելերով քանի՜ իշխաններ ու սուլթանուհիներ խեղդուած են հոն, պատմութիւնը չէ լռած այդ մասին։ Սուլթաններու այդ շէնքին մէկ կողմը կը գտնուին պալթաճիներու բաժինը, ուր կարծես թաղուած մնացեր է արքունիքի սոսկումի պատմութիւնը։

Ե.

րի սրտերում։

Ժամանակ չէ՞ արդեօք որ մանկավարժական կամ դպրոցա-վարչական մարմինները վերջապէս ուշադիր լինեն գիտութեան խօսքին և իրանց աչքերը դարձնեն ուրիշ երկրներում կատարված բարեկարգութիւններին ուսումնարանական կարգերի մէջ։

—

Խօսել այժմ միմիայն մարմնամարզութեան մասին, աչքաթող անելով ուսումնարանի այն աննպաստ կարգերը, որոնք առաջացնում են «դպրոցական հիւանդութիւններ» կոչված մի շարք վնասումները— դա անկարելի է։

Նրանց շարքումն են. կարճատեսութիւն, ողնաշարի կորութիւններ (ծռումներ), արեան պակասութիւն, գլխացաւեր, նեարդայնութիւն, նեարդային հիւանդութիւններ։

Բաց թողնելով եւրօպական ստատիստիկան, մեր դպրոցներում հաւաքած թւերից ես եզրակացրել եմ, որ երեխաներից 64%-ից մինչև 85% տկար են եղել։ (Մանրամասն ստատիստիկան ցանկացողները կարող են գտնել իմ «Դպրոցական առողջապահութեան» մէջ)։

Ֆիզիոլոգիայով ոչինչ չէ կարելի ուղղել, եթէ չը հեռացվեն ուսումնարաններում տիրող հակառողջական պայմանները։ Միայն մարմնամարզութիւն մտցնելով բաւականանալը նշանակում է մի կողմից աղաւաղել երեխայի կազմուածքը և միւս կողմից աշխատել ուղղել այդ աղաւաղումները։

Մեր կարծիքով, դպրոցական մանկան առողջապահութիւնը անհրաժեշտաբար պէտք է աւելի լայն իմաստով հասկանալ։ Այստեղ առաջին դեր են խաղում մի շարք գործոններ, որոնց վրա շեշտած են բժիշկները։

Մանկան օրգանիզմը տուժում է դասասենեակների անբաւարար կամ անկանոն լուսաւորութիւնից, անկանոն նստարան-սեղաններից, գրութեան վատ եղանակից, գրքերի շրիֆտից, դասարանի օդի արատաւորումից և ուրիշ բազմաթիւ գործոններից։

Այսպիսով իրական առողջապահութիւնը չէ բաւականանում միմիայն մարմնամարզութիւնով, այլ նաև (և գլխաւորապէս) դպրոցի առողջապահական դրութեան բարեկաւումով։

Եւ քանի որ հարցը նորից արծարծված է, անհրաժեշտ է մեր մանկավարժների և մասնագէտ բժիշկների հաւաքական ջանքը մի գործնական արդիւնքի հասնելու համար։

—

Ֆիզիկական կրթութեան խնդիրը աւելի արմատօրէն լուծելու համար, բաւական չէ նոյնիսկ դպրոցների դրութիւնը առողջացնել և մարմնամարզութիւն մտցնել ուսումնարաններում։ Անհրաժեշտ է նաև լուրջ առողջապահիկ տեղեկութիւններ տալ աշակերտներին, որպէսզի մեր ապագայ ուսուցիչները, քահանաները և գիւղական ինտելիգենցիան գիտակցօրէն վերաբերվեն դէպի ուսումնարանական առողջապահութիւնը։

Քսան տարի է, ինչ մենք գոռում ենք և մեզ հետ էլ ուրիշները, որ առողջաբանութիւնը պիտի վերջապէս աւանդվի մեր դպրոցներում։ Մենք ծրագրել ենք այդ դասաւանդութիւնը թէ մեր թեմական և միջնակարգ օրիորդաց դպրոցների և թէ ստորին ուսումնարանների համար։ Եւ դեռ ոչինչ չէ արված։ Մի տարի միայն (1907 թւին) ես հրաւիրվեցի այդ առարկան աւանդելու Ներսիսեան դպրոցում։ Յետոյ այդ էլ վերջացաւ։ Եւ այսօր թեմական դպրոցներից դուրս են թողնվում պատանին և օրիորդը, որը ամեն բան սովորած է (չեմ ասում գիտի), բացի այն, ինչ կապ ունի իր կրծքի, իր ոսկրների, մի խօսքով, իր կազմուածքի հետ։ Եւ երբ այդ խեղճերը գիւղն են ընկնում, նրանք ոչ միայն անընդունակ են բարձրացնելու գիւղի, դպրոցի առողջական դրութիւնը, այլ իրանց սեփական անձի, իրանց ընտանիքի առողջութեան վրա հսկելն անգամ անկարող են։

Օրիորդը աւարտելով 6 դասատուն, տարրական տեղեկութիւններ անգամ չէ դուրս տանում իր հետ կանացի այնքան կարևոր ֆունկցիաների մասին,—մի պակաս, մի տգիտութիւն, որը այնչափ չարիքներ է բերում մատաղ ամուսնու, մատաղ մօր գլխին։

—

Ահա թէ որտեղից պիտի սկսել արմատական բարեկարգումներ դպրոցի ֆիզիկական կեանքում։ Հարցը պէտք է լայն մաշտաբով դնել և նրան հիմնական, բեկալ լուծում տալ։

Խորհենք և իրականացնենք գիտութեան տուած հրահանգները և այն ժամանակ խուսափած կը լինենք այն կշտամբանքից, թէ մեր ուսումնարաններում երեխայի «յօնքը ուղղելու փոխարէն, աչքն ենք հանում»

Բժշկ. Վ. Արծրունի

ՄԻԱՑԵԱԼ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 25-ին, Թիֆլիսում տեղի ունեցաւ միացեալ մի խորհրդակցութիւն, որին մասնակցում էին 10 ընկերութիւններից կամ հաստատութիւններից ներկայացուցիչներ։

Խորհրդակցութիւնը հրաւիրվել էր Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտ. և Տնայնագործ. Ընկ. նախաձեռնութեամբ։

Մասնակցում էին իրանց ներկայացուցիչներով Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական, Բժշկական, Մեղուաբուծական, Անասնաբուժական, Գողաբուծական, Բագուի Կուլտուրական, Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութիւնները, Շերամապահական կայարանը, Թիֆլիսի Սպանդանոցի Անասնաբուժական կազմը և Կենդանաբուժական Բիւրօն։

Բանալով նիստը Ա. Քալանթար յայտնեց, որ խորհրդակցութիւնը հրաւիրված է քննելու երկու կարևոր խնդիր, որոնք ներկայումս մեծ նշանակութիւն ունեն մեր երկրի գիւղատնտեսութեան համար։ Այդ խնդիրներն են՝ 1) դաշտային մկների դէմ կռիւը և 2) մեղուների փտախտ հիւանդութեան դէմ մաքառումը։ Անհրաժեշտ է ընտրել խորհրդակցութեան համար նախագահ և քարտուղար։

Նախագահ ընտրվեց Ա. Քալանթար, քարտուղար՝ Կ. Գօրբաչով։

Ժողովին ներկայ էին 28 անձ։

Դիմելով ժողովի զբաղմունքներին նախագահը բացատրեց, որ դաշտային մկները մեծ աւերումներ են առաջ բերել ընդարձակ տարածութեան վրա, և սկսած Սուրամից մինչև Եւլախ՝ շատ տեղերում նրանք բազմացել են մեծ քանակութեամբ, ուտելով ցորեն, խաղող, ճակնդեղ և զանազան արմատիքներ, կրծելով ծառերի կեղևը։ Մկների արշաւանքի շնորհիւ գիւղացիները շատ տեղ աշնանացան չեն արել և եթէ նրանք անկարող լինեն նաև գարնանացան անել, նրանք կունենան միլիոնների կորուստ, առնուազն եօթ միլիոն ռուբլու արժողութեան։ Անհրաժեշտ է անմիջական միջոցներ ձեռնարկել մաքառման գործը կազմակերպելու դաշտամկների զարգացման դէմ։

Բժշկական Ընկերութեան ներկայացուցիչ դօքտօր Լունկևիչ հետաքրքրվեց իմանալու թէ որքան ազդու է Մերեժկօվսկու պատրաստած հեղուկը, որովհետև որքան նրան յայտնի է, հեղուկը ամեն տեղ և ամեն անգամ միատեսակ չէ ներգործում։

Թիֆլիսի նահանգական անասնաբոյժների կողմից Բելեցկի յայտնեց, որ այժմ հեղուկը պատրաստվում է համաձայն մկների տեսակի իւրաքանչիւր տեղում և գործադրվում անմիջապէս։

Կարդացվեց Զուրնաբադի կայարանից ստացված հեռագիրը, որով կառավարիչ Զունկովսկին խնդրում է ժողովի պարապմունքները չը վերջացնել մի անգամով, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենայ ներկայացնել խորհրդակցութեանը իր տրամադրութեան տակ եղած ուսանելի նիւթերը։

Լանգ, Դիդաբերով, Բեհրամեան և Աթանասեան հաղորդեցին լրացուցիչ տեղեկութիւններ։

Որոշվեց հետևեալ նիստի համար ժողովել տեղեկութիւններ դաշտամկների արշաւանքին ենթարկված տարածութեան, դաշտամկների տեսակների և պահանջվող ծախքերի մասին։ Խորհրդակցութիւնը տեղի կունենայ դեկտեմբերի 15—20-ի մօտերը։

Այնուհետև քննվեց մեղուների փտախտի դէմ մաքառման խնդիրը։

Ա. Քալանթար մանրամասն զեկուցում արաւ խնդրի հիմնական կէտերի մասին, ապացուցեց խնդրի գիտնական ուսումնասիրութեան նշանակութիւնը և ծանօթացրեց ժողովականներին Մոսկվայի համագումարի մշակած օրինագծի հետ։

Ա. Բարխուդարեան ամփոփ մի զեկուցման մէջ ցոյց տուեց փտախտի առաջ բերած մեծ վնասները և առաջարկեց ինստրուկտորական գործունէութիւն։

Կ. Գօրբաչով ծանօթացրեց մաքառման և բժշկութեան միջոցների հետ։

Ժողովը որոշեց առաջիկայ 1911 թւին ունենալ վեց ինստրուկտոր, որոնց վերաբերմամբ կայացաւ հետևեալ որոշումը։ Հայ Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը իր վրա վերցրեց Փամբակի մասի համար գտնել ինստրուկտոր։ Կուլտուրական Միութեան նախագահ Կ. Խատիսեան խոստացաւ ապահովել Միութեան միջոցներով ինստրուկտորի 4 ամսվայ ծախքերը Երևանեան նահանգի համար։ Շերամապահական կայարանի կառավարիչը խոստացաւ ապահովել այն ինստրուկտորին, որ կը գործէ Քութայիսի նահանգում։ Լօրդկիպանիձէ խոստացաւ խօսել վրաց ազնուականութեան բանկի հետ ապահովելու այն ինստրուկտորին, որ կը գործէ Կախեթիայում։ Միւսների մասին կը հոգայ Շերամապահական կայարանը։

Նախագահը, համարելով խորհրդակցութեան ծրագիրը լրացած մեղուաբուծութեան խնդրի վերաբերութեամբ, յայտնեց շնորհակալութիւն ժողով եկած ներկայացուցիչներին և փակեց նիստը ժամը $10^1/_2$-ին։

Վ—ն

ԻՆՉ ՊԷՏՔ Է ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼ

Պետերբուրգ, 2 նոյեմբերի

Ես կարծում եմ որ չը սխալվեցի, երբ իմ գրութիւններից մէկում նկատեցի, որ «հայը չէ սիրում առաջ նայել, որ նա ընդունակ չէ այդ քայլն անելու»։

Եւ ահա «Մշակում» հրապարակ եկած նկատողութիւնները մեր Հրատարակչական Ընկ. մասին, գալիս են ապացուցելու իմ այդ խօսքերի ճշմարտութիւնը։

Մէկ անգամ կարդացի, որ Հրատ. Ընկ., որպէս անդրանիկ պտուղ՝ հրատարակել է գրացուցակ և այն էլ վարձով։ Միւս անգամ՝ որ նա ձեռնամուխ է եղել հրատարակելու Հօմերոսի Իլիականը ու Ոդիսականը, Շօթա Ռուսթավելիի երկը։

Նախ և առաջ պէտք է ասեմ, որ հրատ. ընկերութիւնները իրանց գրացուցակները, կատալոգները չեն հրատարակում վարձով։ Դա միշտ ձրի է լինում և դեռ շատերը նոյն իսկ պօստի ծախսն էլ իրանք են անում, միայն թէ կարողանան տարածել և դրանով հետաքրքրութիւն զարթեցնել այս կամ այն անհատի մէջ ու գրաւել դէպի իրանց։

Եթէ մենք հայերս կանգնած լինէինք կուլտուրական այն բարձրութեան վրա, որ գիրքը նոյնքան արժէք ունենար, որքան և օդը, այն ժամանակ ես ամբողջապէս հաւատացած եմ, որ հայ-ինտելիգենտը ժամերով կը սպասէր այդ գրացուցակների երևալուն և նոյն իսկ կը գնէր, որպէս զի կարողանար ձեռք բերել մի որևէ նորութիւն գրական աշխարհից։

Բայց այն հայը, որին գիտեմ ես և դուք, պ. պ. հրատարակիչներ, կարծեմ որ գրքի ոչ մի կարիք չունի, և նա ապրելով իր կիսամարդկային կեանքով երբեք էլ չէ առնելու ոչ թէ միայն ձեր կատալոգները, այլ և այդ ուղղութեամբ հրատարակված գրքերը։

Ասացէք խնդրեմ, պարզ չէ՞ միթէ, որ մեր Հրատ. Ընկերութեան անդամներն էլ տոգորված առաջադիմական գաղափարներով, առաջնորդվում են նեղ կօլէկտանոց շահերով։

Մեզ հարկաւոր է հայ կոպտացած հոգին վարել, մշակել և ապա միայն սերմերը նետել այնտեղ աճեցնելու համար։

Իսկ վարելու և մշակելու համար անհրաժեշտ է ստեղծել այնպիսի նիւթական և բարոյական պայմաններ, որ հայ յետամնաց զաւակը հետաքրքրվի վերջապէս գրականութեամբ և մանաւանդ հայկական գրականութեամբ։

Իսկ այդօրինակ քայլերը նորանոր հարուածներ են լինելու նրան աւելի ևս յետ կանգնեցնելու, քան գրաւելու համար։

Այո, նա (Հրատ. Ընկ.) չէ տարված առաջադիմական գաղափարներով, նա միայն կատարում է իր «ազգային պարտականութիւնը», բայց… ցաւօք սրտի, միայն մեր այսօրվայ հայկական և ոչ թէ եւրօպական իմաստով։

Այժմ դառնանք նրա երկրորդ քայլին, Հօմերոսի Իլիականին ու Ոդիսականին և Շօթա Ռուսթաւելի երկերին։

Զարմանք նոյն ճշմարտութեամբ «Մշակը» իր համարներից մէկում նկատեց, որ Իլիականի ու Ոդիսականի հրատարակութիւնը միանգամայն աւելորդ է*)։

Եղբայր, այժմ երբ մեր տրամադրութեան տակն են գտնվում համաշխարհային ժամանակակից տիտաններ, արժէ՞ միթէ դիմել այդ արխիվային գրականութեան։

Նախ՝ ճշմարիտ չէ՞ «Մշակի» նկատողութիւնը՝ թէ «Հօմերոսի երկերը արդէն հրատարակված կան և որ Ներսիսեան դպրոցի նոյնիսկ I դասարանի աշակերտն էլ կարդացել է այդ»։

Ես ոչ մի կերպ հասկանալ չեմ կարողանում մեր Հրատ. Ընկերութեան ներկայ քայլերը։

Պարոնայք, ինչ էք ուզում տալ դրանով հայ ինտելիգենցիային… Չը լինի՞ կարծում էք թէ ձեր այդ քայլերով այն ծարաւն էք յագեցնում, որ զգացվում էր Ընկերութեան փակումից յետոյ։

Ցաւալի՜ թիւրիմացութիւն…

Եւ, ասացէք խնդրեմ, ձեր այդ քայլը անելուց յետոյ,—դուք ինչ երեսով պէտք է հարայ-հրոց գցէք հայ մամուլի էջերում, թէ հայը գրականութիւն չէ սիրում։

Չէ՞ որ այդ չը սիրեցնելու ամբողջ մեղքը ընկնում է ձեր վզին, յանձին այդօրինակ քայլերի։

Փոխանակ առաջ նայելու, ասացէք խնդրեմ, ինչու համար էք յետ նայում, և փոխանակ նորագոյն մարգարիտների ետևից վազելու, ինչու համար էք ձեռքը կոխում արխիվային խոնաւ ու բորբոսնած թղթերի մէջ…

Ա՜խ։ եթէ դուք կարողանայիք բացատրել մեզ այս ամենը և հասկացնել դրա իմաստը, այն ժամանակ հաւատացնում ենք ձեզ, որ դա կը լինէր մի մեծ գիւտ մեզ համար, և մենք կը յայտնէինք մեր ամենախորին շնորհակալութիւնները։

Marto

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Մոսկվա, 19 նոյեմբերի

Յայտնի է, որ ռուսաց հսկայական գրականութիւնը օրըստօրէ հարստանում է նորագոյն հրատարակութիւններով։ Բաւական է, որ մի նշանաւոր գիրք լոյս տեսնի Եւրօպայում՝ դուք կարճ ժամանակվայ ընթացքում նրա ընտիր թարգմանութիւնը կը գտնէք ռուսաց գրականութեան մէջ։ Պարզ իրողութիւն է նաև այն, որ թարգմանական բաժինը խոշոր տեղ է բռնում նրա մէջ։ Ուղղակի զարմանալի է, թէ ինչպէս ռուսները կարողանում են օտար երկերը տալ իրանց ընթերցողներին ամենայն հարազատութեամբ, գեղեցիկ թարգմանութեամբ և շքեղ հրատարակութեամբ։ Այո, այդ երևոյթը ոչ միայն ողջունել կարելի է, այլ և արժանի է բուռն և անկեղծ համակրանքի։

*) Աւելորդ է նրա համար, որ արդէն կան նրանց թարգմանութիւնները։ Ծ. Խմբ.

Մեր ասածներից բնականօրէն պիտի հետևցնել, որ խոշոր գրականութիւն ունեցող մի ժողովուրդ, պիտի ունենայ նաև իր գրադարան-ընթերցարանները։ Բաւական է յիշել Պետերբուրգի հասարակական հսկայական գրադարանը, որ բաղկացած է 300,000 հատոր գրքերից, Մոսկվայի Ռումեանցեվսկի մուզէումի ոչ պակաս նշանաւոր գրադարանը, Մոսկվայում գոյութիւն ունեցող Պուշկինի, Տօլստոյի, Տուրգենևի, Օստրովսկիի, Գօգօլի անուան, ժողովրդական գրադարաններ կազմակերպող ընկերութեան գրադարանները և այլն և այլն… Էլ չեմ ասում, որ բոլոր կրթական, կուլտուրա-հասարակական հիմնարկութիւններն ևս ունեն իրանց թանգարժէք գրադարանները։ Խօսք չէ կարող լինել, ի հարկէ, այն մասին, որ Ռուսաստանի շատ քաղաքներ և գաւառներ նոյնպէս պատած են գրադարան-ընթերցարանների անհամար ցանցով։

Բայց որքան այդ գրադարանները հարուստ են գրականութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ գրքերով, այնքան էլ նրանք աղքատ են… երաժշտական մասով. իսկ եղած նօտաներով և պարտիտուրաներով օգտվելը բաւական անմատչելի է ցանկացողների համար, մինչդեռ դրա կարիքը վաղուց զգացվել է երաժշտասէր հասարակութեան, մանաւանդ մասնագէտ կօմպօզիտօրների համար։ Անհրաժեշտ է ստեղծել մի հանրամատչելի երաժշտական գրադարան մայրաքաղաքի ծոցում՝ Մոսկվայում. անպատուաբեր է, անշուշտ, այն երևոյթը, որ Մոսկվան մինչև օրս այդպիսի գրադարան չունի։ Վերջերս ռուսաց մամուլը բաւական զբաղվեց այնքան կարևոր այդ խնդրի լուսաբանութեամբ։ Թոյլ եմ տալիս ինձ ևս աւելի մանրամասնօրէն ծանրանալու այդ հարցի վրա։

Ռուսաստանում, թէ Պետերբուրգի հասարակական և թէ Մոսկվայի Ռումեանցեվսկի մուզէումի գրադարանները, ճիշդ է, ունեն երաժշտական բաժին ևս, բայց երաժշտական այն երկերը ոչ միայն տուն տանել անկարելի է, այլև տեղն ու տեղը օգտվելը մինչև իսկ դժուար է։ Բայց այլ է Խարկովի հասարակական գրադարանի երաժշտական բաժինը, որ ունի սեփական գեղեցիկ շէնք և որի այդ բաժինը գնահատվում 130,000 ռուբլուց աւելի։ Նա ունի ընդամենը 2,500 հատոր՝ բաղկացած երաժշտական աշխարհի նշանաւոր երկերից։ Բոլոր երկերն էլ մասնաւոր նուիրատուութիւններ են, որոնց մէջ Բելեաև և Իւրգենսօն առաջին տեղն են բռնում։

Հարկաւոր է յիշել, որ այդ գրքերը տուն տանել կարելի է, միայն ամսական 30 կոպ. գրաւականով մի հատորի համար, և 50 կ., 2 հատորի համար։ Տեղնուտեղը օգտվելը ձրիաբար է։ 1908—1909 թ. նա ընդամենը 154 բաժանորդ է ունեցել, իսկ այդ նոյն թւականին նա ձեռք է բերել գրքեր 103 ռ. 75 կոպ., միայն։

Խիստ համեստ այդ թւերը չի կարելի համեմատել, իհարկէ, 1 և կէս միլիոն ազգաբնակութիւն ունեցող Մոսկվայի կարիքների հետ։ Մեր ասածը պարզ և ակներև է մանաւանդ այն պատճառով, որ Մոսկվան ունի մեծ կօնսերվատօրիա, ֆիլարմօնիական և սինօդական (синодальное) ուսումնարաններ, ժողովրդական կօնսէրվատօրիա, 40 մասնաւոր երաժշտական ուսումնարաններ, մօտ 20 երաժշտական ընկերութիւններ և կրուժօկներ, 3 օպերային թատրօն, 4 սիմֆօնիական համերգային կազմակերպութիւններ և այլն և այլն։ Այս թւերի մէջ չեն մտնում, իհարկէ, այն անհամար համերգներն ու երեկոյթները, որ տրվում են զանազան անձանց կողմից, և որոնք, անշուշտ, կարիք ունեն հանրամատչելի երաժշտական գրադարանի։

Այստեղից պարզ և ակներև է, որ այդպիսի հասարակական հիմնարկութեան ներկայութիւնն աւելի քան ժամանակակից է մայրաքաղաքի կեանքում։ Այդ խնդիրը հասունացած է, նրան հարկաւոր է լուծել ամենամօտ ապագայում։ Հարկաւոր է հիմնել այնպիսի մի գրադարան, ուր ամենաչնչին գներով կարելի լինի ձեռք բերել նշանաւոր կօմպօզիտօրների երկերը։ Իսկ այդպիսի հիմնարկութեան ստեղծումը, նրա կազմակերպումը կիրագործվի հասարակական նպաստներով, հաւաքական ոյժերով և մասնաւոր նուիրատուութիւններով։

Այդ խնդրի լուծումը Մոսկվայի ժողովրդական կօնսերվատօրիան արդէն վերցրել է իր վրա և որևէ շօշափելի գործ արդէն արված է այդ ուղղութեամբ։ Կօնսերվատօրիան ներկայումս ունի Կ. Ս. Պօպովի նուիրաբերած մեծարժէք երաժշտական գրադարանը՝ բաղկացած 1047 հատոր ընտիր երկերից։ Այստեղ դուք կը գտնէք 253 հատոր Լիստի երկերից, 170 հատոր Բեթհովէնից, 95 հ. Մենդելսօնից, 50 հ. Բախից, 48 հ. Չայկօվսկիից, 34 հ. Մօցարտից և այլն։ Ուրիշ նուիրատուութիւններից յիշատակութեան արժանի են տիկ. Եասինսկիի նուիրած 315 հատ. գրքերը, և մօտ 500 գիրք ուրիշ անձերից։ Պարզ է, որ հռչակաւոր կօմպօզիտօրները արդէն տեղ ունեն գրաւած այդ կօլլեկցիայի մէջ, և մինչև իսկ յոյս կայ ասելու, որ մօտիկ ապագայում կը ստացվեն ուրիշ նուիրատուութիւններ ևս։

Կարճ, գործի սկիզբը դրված է արդէն, իսկ նիւթերի minimum-ը նոյնպէս կայ։ Հարկաւոր է մտածել նրա ճոխացման մասին։ Դա դեռ բաւական չէ. անհրաժեշտ է միջոցներ ստեղծել նրա պահպանութեան համար։ Հասարակական պէսպէս խաւերը պէտք է իրանց աջակցութիւնը ցոյց տան այդ համակրելի գործում, որպէսզի ծնվող գրադարանը կարողանայ ապրել ժողովրդի ծոցում։ Ամենագլխաւորը՝ հարկաւոր է ունենալ յարմար, լուսաւոր և ընդարձակ շինութիւն քաղաքի կենտրոնում։ Քաղաքային ինքնավարութիւնը պարտաւոր է, ի հարկէ, իր շօշափելի օգնութեամբ նպաստել այդ գործի իրականացմանը. նա այդպէս էլ վարվել է՝ առաջարկելով Կապցովի անուան քաղաքային իգական դպրոցը, ուր սենեակներից մէկում տեղաւորելով գրադարանը, երեկոները միայն, այն էլ 7—10 ժամը, բաց կը լինի հասարակութեան համար։ Բայց դա ունի իր մի շարք անյարմարութիւնները, ի հարկէ։ Հարկաւոր է, կրկնում եմ, ձեռք բերել առանձին շինութիւն ապագայ հանրամատչելի երաժշտական գրադարանի համար. հարկաւոր է, որ Մոսկվայի երաժշտասէր հասարակութիւնն իր լիակատար աջակցութիւնը ցոյց տայ այդ գործում։ Որևէ կասկածից դուրս է, որ տասնեակ միլիոններ ծախսող քաղաքը չի վլանալ տարեկան մի քանի հազար ռուբլի յատկացնել ոչ պակաս հանրօգուտ այդ կուլտուրական հաստատութեան պահպանութեան համար։

Երբ հասարակական լայն խաւերը միահամուռ ոյժերով կաջակցեն այդ գործին՝ այն ժամանակ Մոսկվայի հանրամատչելի գրադարանի գեղեցիկ գործը կը պսակվի ամենամօտիկ ապագայում։

Ոսկու-Ջօն

ԲԱԳՈՒԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Բագու, 20 նոյեմբերի

Այս տարի էլ Բագուն զուրկ է մնում դերասանական խմբից, ինչպէս և անցեալ տարի։

Հասարակական զարգացման երկրորդ դպրոցի՝ հայ թատրոնի դռները փակ մնացին, և ինչպէս երևում է երբեք էլ չեն բացվելու։

Զարմանալի մարդիկ ենք մենք, Բագուի հայերս. ամեն մի նոր գործ սկսվելուց ամենայն եռանդով մենք նուիրվում ենք նրան մէկ-երկու, շատ-շատ երեք տարի և յետոյ յանկարծ սառչում, յետ փախչում և միանգամայն մոռացութեան տալիս նրան։

Եւ մենք այդպէս վարվել ենք ու վարվում ենք մեր բոլոր հասարակական հիմնարկութիւնների հետ առանց բացառութեան, այնպէս որ դա մի սովորական բան է դարձել մեզ համար։ Եւ սակայն չը նայած դրան, այն վերաբերմունքը, ինչ որ ցոյց ենք տալիս մենք դէպի մայրենի բեմը՝ միանգամայն տարօրինակ է։

Մենք, որ մի ժամանակ ունէինք դրամատիկական ընկերութիւն, որը պահում էր հրաշալի դերասանական խումբ ամբողջ երկու տարի, խումբ՝ որի նմանը շատ քիչ անգամներ է եղել ոչ միայն Բագուում, այլ նոյնիսկ Թիֆլիսումն էլ. մենք՝ որ մի ժամանակ ամբողջ օրերով թատրոնի կասսայի առաջ կանգնած հերթի էինք սպասում, որպէսզի կարողանայինք «Արծիւկի» համար տոմսակ ձեռք բերել՝—այսօր մի այնպիսի ինդիֆերենտ վերաբերմունք ենք ցոյց տալիս դէպի հայ թատրոնը, որ մարդ ուղղակի մնում է ապշած։

Անցեալ ամբողջ սէզոնի ընթացքում մենք միայն մի հայերէն ներկայացում ենք ունեցել և նա էլ երկու ջուխտ մի կենտ մարդ էր թատրոն գրաւել, չը նայած որ խաղում էր Թիֆլիսից եկած դրամատիկական խումբը, խաղում էին բոլորովին նոր պիեսա, որը առաջին դըրդոց էր բարձրացել։

Այս տարի էլ հատ ու կտոր ներկայացումներ են կազմակերպում այս ու այն դերասանները, գլխաւորապէս ի հարկէ բարեգործական նպատակներով։

Ներկայումս գործը համարեա թէ նոյն դրութեան մէջն է, ինչ որ անցեալ սէզոնին և չը նայած որ այս տարի փորձեր են եղել եթէ ոչ դերասանական, գոնէ սիրողների մի լուրջ խումբ կազմակերպելու, սակայն մեր հասարակութեան անտարբեր վերաբերմունքը չինական պատնէշ է այդ փորձերի առաջ և հէնց սաղմում խեղդել է նրանց։ Ներկայումս սիրողների մի խումբ է կազմակերպել «Ժողովրդական Զւարճութիւններ կազմակերպող ընկերութիւնը», որի դրած առաջին պիեսան, «Բժ. Երուանդ Բօշյեանը» սակայն խոշոր դեֆիցիտ է տուել։

Անհամեմատ աւելի բաղդաւոր է այդ կողմից Բալախանիի ժողովուրդը. այնտեղ համարեա թէ շաբաթական մի ներկայացում են տալիս սիրողների զանազան խմբեր, որոնց մասին ապագայում առիթ կունենանք խօսելու։

Թէ ինչ կը լինի թատրոնական գործի այսպիսի դրութեան վերջը՝—դժուար է գուշակել։

Վ. Դիմաքսեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Բագւում զինւորա-նահանգական դատարանի նստաշրջանը 2 օր քննեց Բագուի նաւթարդիւնաբերող Լ. Բիւլկոււ յափշտակութեան գործը։

Դատարանը նոյեմբերի 25-ին կարդաց իր դատավճիռը, որի համաձայն մեղադրվողներից Զուրաշողովը, Ազարեանը և Զա-

փարիձէն զրկվելով բոլոր իրաւունքներից դատապարտվում են 12 տարով տաժանակիր աշխատանքների, Ջանելաձէն և Նադերայշվիլին՝ 4 տարով տաժանակիր աշխատանքների՝ իրաւունքների զրկմամբ, և Յուսուֆ Թուրկեան, Զէյնալ Հասան-Ալի օղլին և Ջաֆարովը—արդար են ճանաչվում։

—

Նոյեմբերի 25-ին Թիֆլիսի Նահանգական դատարանի 2-րդ քրէական բաժնում քննվեց «Закавказье» լրագրի նախկին խմբագիր իշխան Ամիրաջիբիի գործը, որ մեղադրվում էր բժ. Եփրեմ Ազամալեանի սպանութեան գործի առիթով նախնական քննութիւնով պարզված տեղեկութիւններ տպելու մէջ։

Դատարանը մեղաւոր ճանաչեց իշխ. Ամիրաջիբիին քր. պատժ. 1038-րդ յօդուածով և դատապարտեց նրան 7 օրով բանտարկութեան և 5 ր. տուգանքի։

—

Նոյեմբերի 25-ին կովկասեան զինուորանահանգական դատարանը ձեռնարկեց քննելու գնդապետ Մարիա և Անտոնիա Լիբիս քոյրերի, Նադէժդա Եակովլէֆսկայի, Նինա Բորոկաշվիլիի, Սօֆիա Նարեկլիէվայի, Նիկոլայ Ստեպանովի, Իլիա Շաֆրանսկիի, Խարիտոն Գեդէվի, Դմիտրի Պուզանովի, Արամ Բաժալեանի, Գրիգոր Դիսկովի, Իգնատի Կրասնօսէլսկիի գործը, որոնք մեղադրվում են յանցաւոր կազմակերպութեան պատկանելու մէջ և որոնք նպատակ էին դրել տապալել արդի պետական կազմը բռնի ճանապարհով։

Մեղադրեալներին պաշտպանում են երդ. հաւ. Բրոդսկի, Ալեքսինսկ-Մէխոնէվ, Բարատով, Կլանկ, Բարուշկին, Գորդեզիանի, Անդրէեվ, Ռ. Բաթանեան։

Այս գործի առիթով դատարան են կանչված 33 վկաներ և բժիշկ։

Գործը կը տեւէ հաւանօրէն 3 օր։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Հրատարակված է հետեւեալ Բարձրագոյն անուանական հրովարտակը, կառավարիչ սենատի անունով. «Փորձնական մօբիլիզացիա կատարելու համար 1910 թ. նոյեմբեր ամսում, մենք անհրաժեշտ գտանք կանգ առնել Կարսի շրջանի վրա, իսկական ծառայութեան կոչել զօրքի ու նաւատորմի պահեստի զինուորներին և այդ շրջանի ազգաբնակութիւնից վերցնել ձիեր, կառքեր և կառքերի պարագաներ, մօբիլիզացիայի ամբողջ ժամանակի համար, համաձայն այն ցուցմունքների, որպիսին մենք թողինք տալու այդ տեսակէտով զինուորական մինիստրին։ Կառավարիչ սենատը չի յապաղել հարկաւոր կարգադրութիւնը անելու։ Իսկականի վրա ստորագրված է՝ ՆԻԿՈԼԱՅ Ցրիգորերգ, 6 հոկտեմբերի 1910 թ.»։

◆ Երէկ, Գէորգ Ամենայաղթի շքանշանի օրը զինուորական տաճարում մատուցվեց պատարագ, իսկ յետոյ կատարվեց մաղթանք, որին ներկայ էին զինուորական և քաղաքացիական մարմինների ներկայացուցիչները։ Ապա կայացաւ զօրահանդէս, որին մասնակցում էին Թիֆլիսի բոլոր զօրամասերից կէս-կէս վաշտ, ամէն մինը իր դրօշակով։ Զօրահանդէսի հրամանատարն էր Կովկասի Փոխարքայի օգնական գեն. Շատիլօվը։ Վերջում զօրամասերի օֆիցէրները հրաւիրվեցին Փոխարքայի պալատը նախաճաշի։

◆ Թոքախտի դէմ մաքառող կովկասեան Ընկերութեան վարչութիւնը յանձնարարեց ինժենէր Մարգարեանին ներկայացնել երկու վարիանտ Աբասթումանում թոքախտաւորների սանատորիա կառուցանելու մասին այնպէս, որ սանատորիայի կառուցումը և կահաւորումը ընկերութեան վրա նստէ 50 հազարից ոչ աւել։

◆ Կովկասի Փոխարքան հաստատեց իր խորհրդի որոշումը, որի համաձայն Թիֆլիսի դատաստանական պալատի ձեռքն է յանձնվում Գօրւս գաւառի նախկին հաշտարար միջնորդ իշխ. Կ. Ամիրաջիբին քրէական պատժագրքի 338-րդ և 341-րդ յօդուածներով նախատեսված յանցանքների համար։

◆ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը մի նախագիծ է առաջարկել կառուցանելու երկաթուղագիծ Ստաւրօպօլից—Արմաւիր։

◆ Ներկայումս Արմաւիր—Տուապսէ երկաթուղու կառուցման աշխատանքները առաջ են գնում բաւական շտապով, միայն վերջին օրերս եկած յորդ անձրեւները արգելք հանդիսացան աշխատանքների կանոնաւոր ընթացքին։

◆ Վաղը Ժողովրդական Տանը, ժողովրդական համալսարանների ընկերութիւնը, ի յիշատակ Տօլստոյի կազմակերպում է գրական-երաժշտական երեկոյթ Անտօն Էյխենվալդի ղեկավարութեամբ։

◆ Վաղը օդաչու Վասիլիէվը Թիֆլիսում թռչելու է իր նոր գործիքով։

◆ Բժ. Մայսուրեանը ստացաւ պրոֆ. Էրլիխից փոքր քանակութեամբ «606» պրեպարատ։

◆ Թիֆլիսի բօրսային կոմիտէտի մէջ միտք է յղացել հրատարակել առեւտրական մի լրագիր, որի առիթով այժմ կազմվում է նախագիծ։

◆ «Н. Р.»-ը գրում է, թէ Թիֆլիսի ձայնաւորների մի խումբ հարց է բարձրացնում վերացնելու քաղաքային գլխաւոր առեւտրա-տնտեսական կառավարչի պաշտօնը և հաստատելու վարչութեան հինգերորդ անդամի պաշտօն։

◆ Կովկասի Փոխարքան Թոյլ տուեց Կովկասի բեմերի վրա խաղալ վրացերէն, «Երկուշաբթի» 1 գործ. վօդեվիլը՝ հեղ. Իրեմէլիի և «Համերգ» 3 գործ. կոմեդիան հեղ. Բարի, Թ. Գունիայի։

◆ «Լոյս» Ընկերութեան օգտին դեկտեմբերի 4-ին Արտիստական Թատրոնում կը տրվի ներկայացում։

◆ Հայունեաց Որբախնամ Ընկ. Վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը Ա. Դ. Սիմօնօվային, որը ի յիշատակ իր որդու նուիրեց որբանոցին 10 ր.։ Նաև Ա. Եղիսաբէթ Աֆրիկեանին, որը նուիրեց 10 ր., Ա. Մ. Մ.-ին, որը նուիրեց 5 ր., ի յիշատակ Ա. Դ. Սիմօնեանի որդու։

◆ Հասարակական կլուբի դրամատիկական խումբը, կամենալով ծանօթացնել կլուբի անդամներին արտասահմանեան բեմի նորութիւնների հետ, այսօր երեկոյեան Բօրսայի դահլիճում ներկայացնելու է Թիֆլիսում դեռ չը խաղացված Օկտավ Միրբօյի «Օջախ» պիէսան, որի մէջ հեղինակը նկարագրում է ընտանիքի քայքայումը Ֆրանսիայում։ Պիէսայի մէջ դուրս են բերված հասարակական և քաղաքական գործիչներ։ Ներկայացումը ձրի է անդամների համար, և հանրամատչելի՝ հիւրերի համար (50 կ.)։

◆ Ամսիս 24-ին, գիշերվայ ժամը 1—5 խուզարկեցին «Գուտտենբերգ» գրախանութը և Գ. Գալստեանի բնակարանը։ Կասկածելի ոչինչ չէ գտնված և ոչ ոք չէ ձերբակալված։

◆ 20 հոգի բանւորներից կազմված մի ցուցակ է ներկայացված ժողովրդական համալսարանի վարչութեանը, որոնք խնդրում են Հավլաբարում բանալ կիրակնօրեայ գրագիտական դասարան, հայերէն լեզուով։ Առաջիկայ երկուշաբթի, հերթական ժողովում վարչութիւնը որոշում կը տայ այդ կարեւոր հարցին։

◆ Թէհրանում հաստատվում է ռուսաց գեներալ-հիւպատոսարան։

◆ Բագւում թեթեւ նաւթի պուդը վաճառվում է 14 կոպէկով, ծանր նաւթի պուդը՝ $14^{1}/_{2}$ կոպէկով։

◆ Լենքօրանի գաւառապետը տեղեկացրեց Բագւի նահանգապետին, որ Լենքօրանցի Սադըղ Հաջի Նասըր-օղլին Լենքօրանցի հարուստ Մամէդ Հասան Հաջի-օղլուց գողանալով 1,000 րուբլու բանկի ընկալագիր, 22,000 կանխիկ դրամ և 2300 րուբլու թանգագին իրեր, փախել է Բագու։ Սադըղ-Հաջի Նասըր-օղլին միւնոյն օրնեաթ ձերբակալվեց Բագւում, բանկի մէջ այն րոպէին, երբ կամենում էր 1,000 րուբլին ստանալ։ («Баку»)

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

◆ Այսօր վրաց Թատրոնում կը կայանայ հերթական երեկոյթներից մէկ, նախաձեռնութեամբ դերասան Կ. Ղիփիանիի։ Երեկոյթը բաղկացած է երաժշտա-գրական բաժնից, ներկայացումից և ազգային պարերից։ Կիրակի, ամսիս 28-ին կը խաղացվի Շիլլեռի «Աւազակները»։

◆ Նոյեմբերի 25-ին, վրաց դերասանական խումբը, ի յիշատակ Լ. Տօլստօյի խաղաց նոյն հեղինակի «Խաւարի իշխանութիւն» 5 գործ. պիէսը։ Պրօգրամի մէջ յայտարարված Իլիա Նակաշիձէի դասախօսութիւնն ու ապօթէօզը, ոստիկանութեան կարգադրութեամբ, տեղի չունեցաւ։

◆ Վրաց «Սախալխօ Գազէթի» օրաթերթի խմբագրութիւնը ստացել է Պետական Դումայի անդամներ Եվգէնի Գէգէչկօրիից և Կարլ Չխէիձէից հասարակական գործիչ Գէօրգի Դէկանօզիշվիլի մահվան առիթով ցաւակցական մի հեռագիր։

◆ Վրաստանի Պատմա-Ազգագրական Ընկերութեան 1909 թ. մուտքը եղել է 5,318 ր. 65 կ., իսկ ծախսը՝ 5,255 ր. 39 կ.։ Նիստեր ունեցել է 12 անգամ։ 1910 թւականի նախահաշիւը հաւասարվում է 2,348 ր. 55 կոպէկի։ Վերջիշեալ ընկերութեան վերջին նիստում վարչութեան քարտուղար ընտրվեց Խախարաձէ։

◆ Վրաց ակումբի հիմնադիրները տրրտունջ են յայտնում նոյն ակումբի նորընտիր վարիչների անգործունէութեան դէմ, որոնք մի ամսից աւելի է ինչ ընտրված են, սակայն դեռ եւ նոյնիսկ ակումբի համար շէնք չեն գտել։

◆ Մօտ օրերս տեղի կունենայ Վրաստանի Ազգագրական և Պատմական Ընկերութեան հերթական նիստը, որտեղ Ս. Գօրգաձէ կը կարդայ մի ռէֆերատ՝ «Նիկ. Մառը և նրա գիտական գործունէութիւնը» թեմայով։

◆ Երեքշաբթի, ամսիս 30-ին, Վրաց Թատրոնում տեղի կունենայ սովորական գրական-երաժշտական երեկոյթը, ղեկավարութեամբ Վրաց Դրամ. Ընկ. վարչութեան անդամ Ն. Տարասիձէի։ Այդ օրը կը խաղացվի մի նոր պիէս առաջին անգամ։

◆ Վրաց բեմի տաղանդաւոր դերասան Կոտէ Մէսխիի յոբելեանը դեկտեմբերի 21-ին Արքունական Թատրոնում կատարվելուց յետոյ, յոբելեանական ներկայացումներ տեղի կունենան նաև Քութայիսում, Բաթումում, Փօթիում և Ճիաթուրայում։

◆ Նոյեմբերի 27-ին Գօրի քաղաքում նշանակված խմբապետ Կավսաձէի հաժերգը յետաձգված է և կայանալու է դեկտեմբերի 4-ին։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Հինգշաբթի երեկոյեան Ժողովրդական Տան մէջ Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան թատերասէրների խմբի ներկայացրած «Դարբին Գեավէ» դրաման, հեղինակութիւն Թիւրք գրող Սամի-բէյի, թարգմանութիւն թիւրքերէնից Գր. Աւետեանի, գրաւել էր թատրոն ահագին բազմութիւն։ Դրամայի նիւթը հեղինակը վերցրել է պարսից պատմութիւնից, գլխաւորապէս Ֆրդօվսիի Շահնամէից։ Զօհակի կամ Բիւրասպի մասին լեգենդան, որից օգտվել է հեղինակը, յիշատակված է և Մովսէս Խորենացու պատմութեան մէջ։ Դժբաղդաբար, հեղինակը ունենալով յետին միտք, այն է Զօհակի պատմութեան դիմակի ներքոյ հանդէս բերել սուլթան Աբդիւլ-Համիդին, որ իր անգթութեամբ, արիւնախում հակումներով Զօհակի պէս մի հրէշ է ներկայացնում, դրաման կորցրել է իր պատմական լրջութիւնը և ճշմարտութիւնը։ Հետեւաբար և նա չէ գործում այն տպաւորութիւնը, որ պէտք է գործէր մի պատմական դրամա, որ նկարագրում է 3,000 տարի մեզանից առաջ մի դէպք կամ կեանք։ Դրամայի իսկական հերոսը, դարբին Գեավէն, որ եղաւ Պարսկաստանի ազատիչը բռնակալից և որ պէտք է կենտրոնական անձնաւորութիւն լինէր՝ մնում է շուաքի մէջ, թէև Գր. Աւետեանը ամէն կերպով աշխատել էր մօտ մնալ պատմական ճշմարտութեան։ Զգեստները ամենևին չէին համապատասխանում Զօհակի ժամանակի նիստ ու կացին, իսկ հովիւների կօշտ կտաւի հագուստները, որոնց վրա դրոշմված կային ռուսական ապրանքների և ֆիրմաների անուններ, միայն ծիծաղ էին յարուցանում։ Անտանելի էր և երիտասարդ Ֆէրվիզի կամ Ֆրէյդունի գրիմը, որ շատ ագեղացրել էր Պարսկաստանի ապագայ բարեկարգչին։

Դրաման դժուար թէ դիմանայ լուրջ կրիտիկայի, բայց իբրև տենդենցիօզ գործ կարող է որոշ տեւականութիւն ունենալ։ Ֆէրվիզի դերը օր. Սօլովեան խաղաց բաւական աջող։ Գալով Դաւիթխանեանին, որ խաղում էր Զօհակի դերը, պէտք է ասել, որ նա արդարև ներկայացրեց Աբդիւլ-Համիդի վայրագ դէմքը, բայց ոչ այն Աժդահակը կամ Բիւրասպը, որի նկարագիրը տուել է Շահնամէն։

Չենք կարող մեր դժգոհութիւնը չը յայտնել և այն մասին, որ փոխանակ ժամը 8-ին, ինչպէս յայտարարված էր, ներկայացումը սկսվեց ժամը մօտ 9-ին։ Պէտք է ճշդապահ լինել և ժողովրդին էլ սովորեցնել ճշդապահութեան։

Հ. Ա.

—

Ախալցխա, 22 նոյեմբերի

Երէկ կիրակի օրը, ցերեկով դերասան Մ. Թաշճեանը՝ մասնակցութեամբ տեղական սիրողների՝ կարապետեան դպրոցի դահլիճում ներկայացրեց «Սէր և նախապաշարմունք» կօմ. 3 գործ., հեղ. Մելիվելի, թարգմ. Բաբայեանի։

Դերասան Սիւլիվանի դերը կատարեց Թաշճեանը, որ շատ լաւ տարաւ։ Պէտք է ասել, որ Թաշճեանն ունի հարուստ դիմախաղ, ռուբեկան ձայն, գիտէ յուզմունք արտայայտել, երբ պէտք լինի, և որ գլխաւորն է, բեմի վրա իրան պահում է այնպէս ազատ՝ ինչպէս իր տանը։ Լաւ էր օր. Սրաբեանը բանաստեղծուհու դերում, չը նայած որ երկրորդ անգամն է բեմ դուրս գալիս։ Միւսները չը կարողացան պահպանել անսամբլը. կարծես բոլորն էլ աւտօմատներ լինէին։ Ցուշարարի ձայնը հասնում էր մինչև վերջին կարգերը, և դրա պատճառը շատ պարզ է—ոչ մէկը դեր չէր իմանում, բացի Թաշճեանից։

Դահլիճը կիսով չափ դատարկ էր։

Նոյն օրը երեկոյեան ռուսաց սիրողների խումբը յօգուտ Ռապատ Թաղի վրաց դպրոցի տուեց մի երեկոյթ բաւական հարուստ ծրագրով։ Առաջին բաժնի համար ընտրել էին Օստրովսկիի «Свои люди сочтемся» 4 գործ. կոմեդիան, ուր բոլոր սիրողներն իրանց դերերը կատարեցին փորձված դերասանների հմտութեամբ։ Երեւում էր, որ նրանք եղել են բարեխիղճ իրանց ստանձնած դերերի վերաբերմամբ և ոչ մի ջանք չեն խնայել ներկայացումը աջող կացուցանելու համար։ Արժէր մեր սիրողներին օրինակ վերցնել սրանցից։ Երկրորդ բաժնում երգեցին և մանդոլինաների վրա ածում նուագեցին մօտ 10 երգ։ Ծրագրից դուրս մի ռուս տիկին նուագեց դաշնամուրի վրա։ Երրորդ բաժինը բաղկացած էր պարերից, որոնց մէջ հետաքրքրական էր տեսնել մի պարոնի լէզգինկա պարը դաշոյններով։

Դահլիճում աւեղ գցելու տեղ չը կար։

Ախպէր

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

25 Նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Եկաւ նոր նշանակված անգլիական դեսպան Ջօրջ Բիւկենէնը։

Խօլերայով հիւանդ մնում են 10 հոգի։

Ֆինանսների մինիստրը նախագծում է աւելացնել հարկատու տեսակների այժմեան կազմը 10 նոր պաշտօններով և հարկային տեսչութեան գործողութիւնները տարածել նաև Անդրկասպեան շրջանի վրա։

Պետական Դումայի ֆինանսական մասնաժողովը խօսեց յօգուտ բնակարանային տուրքը պահելու՝ եկամտային հարկ մտցնելու դէպքում։

Բիւջետային մասնաժողովը որոշեց ամեն տարի աստիճանաբար 10 միլիոնով աւելացնել տարրական կրթութեան համար տրվող գումարները։

ՄՈՍԿՎԱ։ Զինուորական դատարանը աւազակախմբի գործի առիթով երեք հոգու դատապարտեց մահվան պատժի, մէկին 10 տարով տաժանակիր աշխատանքների, մէկին 6 տարով բանտարկութեան։

«Русск. Слово»-ի խմբագիր Եւգօվը 7 օրով բանտարկութեան դատապարտվեց յայտնի յանցաւոր Գիլէվիչի եղբօր հասցէին զրպարտութիւններ տպելու համար։

Բարօն Կնօպը 8000 րուբլի և մի ամարանոց նուիրեց գաւառական զեմստվօյին, նաև Զէրնիշեվը 18000 ր.՝ դպրոցներ հիմնելու համար։

ՍՈՒԽՈՒՄ։ Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը որոշեց 1911 թ. հիմնել գիւղատնտեսութեան դասընթացքներ ժողովրդական ուսուցիչների համար։

ՍԱՄԱՐԱ։ Քաղաքային դուման որոշեց Վօկզալնայա հրապարակը անուանել Տօլստոյի անունով, կառուցել արձան և բիւստ։

ԽԱՐԲԻՆ։ Ցիցիկարում ժանտախտի սաստկանալու պատճառով ռուս-ասիական բանկի բաժանմունքը փակվեց։

ԿԵՐՉ։ Ուղեվհետև երկու անգամ ձայնաւորների չը գալու պատճառով դումայի նիստը չը կայացաւ, իշխանութիւնը պահանջեց դումայի չը վճռած գործը՝ անձամբ լուծելու համար։

ԼՈՁ։ Բացվեց Կայսերական ռուսական գիւղատնտեսական թռչնապահութեան ընկերութեան Լոձի թռչնապահութեան ցուցահանդէսը։ Բացի տեղացիներից մասնակցում են նաև արտասահմանից։

ԿԻԵՎ։ Շաքարի գործարանատէր Բարուշկինը նուիրեց մի դաստակերտ և փող ձրի վիրաբուժարան հիմնելու համար։

ԲՈՒԻՆՈՍ-ԱՅՐԵՍ։ Մեքենավարները և կաչեգարները գործադուլ արին։

ՀԵՍԵՆ։ Երդուեալների դատարանը այն անձին, որ մտադրվում էր յօդս ցնդեցնել Ֆրիդբէրգի քաղաքային տունը, դատապարտեց ցմահ բանտարկութեան։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմերային երթեւեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 9 ժ. 28 ր. առաւ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 38 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 18 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 12 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 10 ժ. 59 ր. գիշ., Բագու՝ 11 ժ. 26 ր. գիշ.։ Մարդատար № 6 գնացքը՝ 3 ժ. 35 ր. ցերեկ., Գանձակ է հասնում 9 ժ. 56 ր. երեկ., Եւլախ՝ 12 ժ. 7 ր. գիշերվայ, Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 49 ր. գիշ., Բալաջարի 8 ժ. 13 ր. առաւօտ., Բագու՝ 9 ժ. 7 ր. առաւ.։ Փոստատար № 4 գնացքը՝ 10 ժ. 25 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 47 ր. գիշ., Եւլախ՝ 7 ժ. 3 ր. առաւ., Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 11 ր. ցեր., Բալաջարի՝ 3 ժ. 53 ր. ցեր., Բագու՝ 5 ժ. 21 ր. երեկ.։ Խառն գնացքը՝ IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարեւորութեան՝ 4 ժ. 18 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 12 ժ. 48 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. ցեր. Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 39 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 4 ժ. 31 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 22 ր. առաւօտեան։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ փոստատար № $^{74}/_{75}$ 12 ժ. 41 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 11 ժ. 41 ր. առ., Էջմիածին կայար.՝ 5 ժ. 18 ր. ցեր., Երեւան (առանձին գնացք Ուլուխանլուից յարմարեցված այս գնացքին)՝ 7 ժ. 11 ր. երեկ., Նախիջեւան՝ 11 ժ. 21 ր. գիշ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ.։ Մարդատար-ապրանքատար № $^{78}/_{79}$ գնացքը՝ 4 ժ. 33 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 31 ր. գիշ., Էջմիածին կայար. 9 ժ. 3 ր. առաւօտեան, Երեւան՝ 10 ժ. 34 ր. առ., և սրանից դէնը այլեւս չէ գնում։ Խառն գնացք IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարեւորութեան № $^{108}/_{109}$ 5 ժ. 48 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 7 ժ. 20 ր. երեկ., Էջմիածին կայարան՝ 1 ժ. 30 ր. գիշ., առանց Երեւան մտնելու, Նախիջեւան՝ 9 ժ. 49 ր. առաւ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 58 ր. ցերեկ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 5 գնացքը՝ 8 ժ. 10 ր. առաւ., Միխայլօվօ է հասնում 12 ժ. 18 ր. ցեր., Բաթում՝ 9 ժ. 20 ր. երեկ.։ Փոստատար № 3 գնացքը՝ 2 ժ. 9 ր. ցեր., Միխայլօվօ է հասնում 6 ժ. 18 ր. երեկ., Բաթում՝ 4 ժ. 28 ր. գիշ.։ Մարդատար № 7 գնացքը՝ 11 ժ. 53 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. 53 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 26 ր. ցեր.։ Խառն գնացք № 107 ըստ հարկի կարեւորութեան՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 6 ժ. 54 ր. առաւ., Բաթում՝ 8 ժ. 33 ր. երեկ.։

ԲՈՐԺՈՄ՝ մարդատար № $^{9}/_{66}$ գնացքը՝ 3 ժ. 28 ր. ցեր., Գօրի է հասնում 6 ժ. 8 ր. երեկ., Միխայլօվօ՝ 7 ժ. 43 ր. երեկ., Բօրժոմ՝ 9 ժ. 8 ր.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ մարդատար № 5 գնացքը՝ 7 ժ. 25 ր. առաւօտեան։ Փոստատար № 3՝ 1 ժ. 9 ր. ցեր.։ Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 55 ր. գիշ., որ այլեւ դէնը չէ գնում։ Խառն գնացքը IV կարգի վագոններով 12 ժ. 3 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ մարդատար № 6 գնացքը՝ 2 ժ. 46 ր. ցերեկ.։ Փոստատար № 4 գնացքը՝ 9 ժ. 25 ր. գիշ.։ Մարդատար № 8 գնացքը՝ 8 ժ. 45 ր. առաւ., որ դէնը այլ եւ չէ գնում։ Խառն գնացքը IV կարգի վագոններով 3 ժ. 16 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ փոստատար № $^{72}/_{73}$ գնացքը՝ 6 ժ. 36 ր. առաւ.։ Մարդատար-ապրանքատար՝ № $^{80}/_{81}$ գնացքը՝ 7 ժ. 1 ր. առաւ.։ Խառն գնացքը IV կարգի վագոններով՝ 10 ժ. երեկ.։

ԲՕՐԺՕՄԻՑ՝ մարդատար № $^{61}/_{10}$ գնացքը՝ 7 ժ. 35 ր. առաւօտ.։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.—Արագ գնացքները (№ 2՝ Թիֆլիս-Բագու և № 1՝ Բագու-Թիֆլիս) առանց փոփոխելու գնում են մինչև Ռոստով և յետ դառնում, անպատճառ մտնելով Բագու՝ ամբողջ կազմով և բոլոր տեղերը պլաց-կարտով են։ Այս գնացքներում կայ Միջազգային Ընկերութեան մի մ ի ք ս տ I/II կարգի վագոն, որ առանց իջնելու հաղորդակցում է Թիֆլիս-Բագու-Մոսկվա՝ աւելացված վճարով (1000 վերստը I կարգի վագոնում 8 ր., II կարգի՝ 6 ր.)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի եւ... օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—$9^{1}/_{2}$—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԿԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՅ—$12^{1}/_{2}$—$1^{1}/_{2}$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^{1}/_{2}$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—$1^{1}/_{2}$—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՅ—6—$6^{1}/_{2}$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի ամար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1031 0—129

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՄԱՐ!!

ԴԵՌ ԶԵՂՉԾ!!

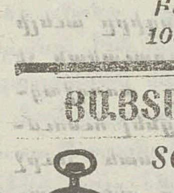

Ցրամ. խուլ ժամացոյց, 3 փականով, նորագոյն ձեւի, տափակ, ամերիկ. ոսկուց, շքեղ գեղանկարած, „Prima America" մարկայով, մինչև անգամ մասնագէտը չէ կարող զանազանել 56 յարգի իսկական ոսկուց։ Բացի շքեղութիւնից՝ այդ ժամաց. շվէյցար. ամենալաւ կօնստրուկցիայով են և պարգեւատրված են շքանշաններով։ Լարւումը կօթից, 40 ժամը մի անգամ, „Remontoir".

Ստուգված են մինչև րօպէները. գրաւոր երաշխաւոր. 6 տարով։ Գինը 12 ր. փոխարէն՝ միայն 3 ր. 75 կ., 2 հատը 7 ր. 20 կ.։ Այդօրինակ բաց-ժամաց.—2 ր. 75 կ., 2 հատը 5 ր. 20 կ.։ Այդօր. կանացի բաց-ժամաց.—3 ր. 75 կ., խուլ ժամաց.—6 ր. 50 կ.։ Մեր ֆիրման հաչտկելու մտքով մենք կցում ենք իւրաքանչ. ժամացոյցին ձրիաբար՝ 1) շքեղ պանցիր շղթայ նոյն ոսկուց, 2) բրէլօկ 84 յարգի արծաթից՝ ոսկեզօծ (կամ կօղմնացոյց), 3) զամշեայ քսակ ժամաց. համար։ Ուղ. ենք պօստով, վերադիր վճ., առանց կանխավճ.։ Հասցէագրել՝ ВАРШАВА, Складъ часовъ Т-ва „МИЛЯНО", I-ое почт. отдѣл. 7.

Ճանապարհած. հաշւվում է 4—4 ժամաց. համար 50 կ.։ ԾԱՆՕԹ.—Արծաթէ 84 յարգի խուլ ժամաց. 3 փականով՝ 8 ր., բացը—5 ր. 50 կ.։ Այդ ձեւի կանացի խուլ ժամաց.—6 ր. 50 կ.։ Թղթակց. ռուսերէն կամ գերմաներէն։

(2.) (В. 90298) 1312. 2—1

Լոյս տեսաւ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

АРМЯНО-РУССКІЙ СЛОВАРЬ

(Հայերէն-ռուսերէն բառարան)

ԳԻՆՆ Է 1 ՐՈՒԲ.։ Պօստի ծախսով 1 ր. 30 կ.։

Կազմած՝ 25 կ., 40 կ. և 50 կոպ.։

Կարելի է ուղարկել և պօստի մարկաներ։

Պահեստ «Գուտտենբերգ» գրախանութում, Թիֆլիս։

2 ԶՈՅԳ ՄԱՇԻԿ 5 Ր. 80 Կ.

տղամ. կամ կանանց համար, կալիշներով, նոր ձեւի, շպիլկաներով, ամուր, էլեգանտ։ Գաշին սև։ Ցոյց տալ մաշկի կամ կրկնակօշիկի №-ը։ Պատուէրները կատարվում են վերադիր վճարով, առանց կանխավճարի։ Ճանապարհած. 75 կ., Սիբիր՝ 1 ր. 5 կ.։ 4 զոյգ պատուիրելուց՝ ճանապարհած. մեր հաշւին։ Անհամապատասխան մաշիկները յետ ենք ընդունում փոխելու կամ փողը վերադարձնելու պայմանով։ Հասցէագրել՝ Лодзь, Т-во „Слава". 257.

(2.) (В. 89278) 1283. 15—2

ՀԻՊՆՈՏԻԶՄ

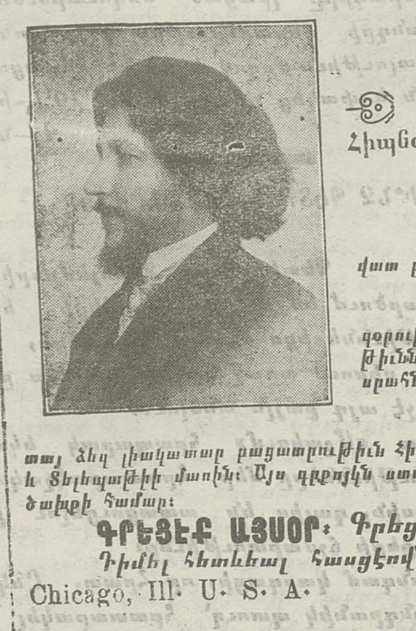

ԴՈՒՔ ԿԱՐՈՂ ԷՔ ՀԻՊՆՕԶԱՑՆԵԼ

Հիպնօտիզմը բնական ձիրք չէ։ Ամեն ոք կարող է տիրապետել այս խորհրդաւոր գիտութեան։

Հիպնօտիզմ սովորելը նոյնքան հեշտ է, որքան ուտել խմելը։

Հիպնօտիզմը կը բժշկէ հիւանդութիւններ և կուղղէ մոլորութիւններն ու վատ բարքերը։

Հիպնօզական ցուցահանդէսները չափազանց զուարճալի են։

Սովորեցէք հիպնօզացնելու արուեստը։ Մշակեցէք ձեր մէջ ներշնչելու զօրութիւնը և այդ ազանչելի ոյժի միջնորդութեամբ դարմանեցէք հիւանդութիւններ, տուէք զարմացուցիչ ցուցահանդէսներ թատրոններում կամ մասնաւոր սրահներում և դառէք պրօֆէսիօնալ հիպնօտիստ։

Սովորելու ծախքը շատ չնչին է։

Ստացէք իմ «Ինչպէս հիպնօսացնել» պատկերազարդ գրքոյկը, որը կը տայ ձեզ լիակատար բացատրութիւն Հիպնօտիզմի, Մեսմերիզմի, Հոգեբուժութեան, Ներշնչման, Հոգեխօսութեան և Տելեպաթիի մասին։ Այս գրքոյկն ստանալու համար պէտք ուղարկել 10 կոպէկի նամականիշ ճանապարհածախքի համար։

ԳՐԵՑԷՔ ԱՅՍՕՐ։ Գրեցէք ձեր անունն ու հասցէն որոշ դիմել հետեւեալ հասցէով՝ Америка. Haroutun Shekerjian. 3758 Indiana Ave. Chicago, Ill. U. S. A.

(Ե.2.) 689. 100—50